

elkkwartaal

uitgegeven door de Evangelisch-Lutherse Synode | jaargang 7, nr. 3 | oktober 2007

Nieuw kerkgebouw Suriname
Anton Metske over dak- en thuislozen
Lutherse geschiedschrijving

elkkwartaal verschijnt vier keer per jaar en wordt gratis toegezonden aan degenen, die ingeschreven staan in het register van evangelisch-lutherse leden in de Protestantse Kerk in Nederland. Overname van artikelen is toegestaan, mits vermeld wordt uit welk nummer van elkkwartaal deze afkomstig zijn.

Redactie

C. Aartsen-Kraaypoel, F. Akerboom, A.T.P. Bouwman (hoofdred.), D. Bohlken (voorz.), T. J. Everaarts-Bilyam (secr.), M. M. B. van der Meij-Seinstra.

Redactieadres

Mw. Praxedis Bouwman
Ruitenborghstraat 37
7721 BB Dalfsen
e-mail:
praxedisbouwman@praxedisproducties.nl

Kopij volgend nummer

Inleveren bij de redactie voor
7 november 2007.

Adreswijzigingen

Wij zoeken u voor adreswijziging en aan- of afmelding altijd gebruik te maken van het adres op de adresdrager of envelop waarin u Elkkwartaal ontvangt.

Website

Dit nummer en vorige nummers Elkkwartaal zijn te raadplegen op www.pkn.nl. Klik vanaf de homepage linksboven op Tijdschriften en daarna op Elkkwartaal. Download daar de aflevering die u zien wilt.

Productie

Afdeling Communicatie en Fondsenwerving Protestantse Kerk in Nederland.

Grafische verzorging

Koninklijke BDU Grafisch Bedrijf Barneveld.

Afbeelding voorpagina

De nieuwe lutherse kerk van de Gemeenschap van Hoop te Paramaribo. Zie p. 19.

Net terug uit Sibiu, Roemenië, van de derde Europese Oecumenische Assemblee, moet ik even weer omschakelen naar de inhoud van Elkkwartaal. Voor mijn vertrek ging de inhoud naar de eindopmaak. Ik had expres dit stukje nog open gelaten om toch nog even een persoonlijke indruk van Sibiu te geven. Niet als lid van de delegatie van de Protestantse Kerk, waar geen lutheraan in vertegenwoordigd was, maar als 'buitenstaande' voorzitter van het Europese lutherse communicatiecomité KALME.

Wellicht heeft u in de Nederlandse kranten de, in mijn ogen, tamelijk klagerige berichtgeving gelezen. Ik ben wat positiever. Met z'n allen als christenen bij elkaar levert jammer genoeg nog altijd spanning op. Op sommige onderwerpen liggen taboes van deze of gene stroming, vieringen kunnen niet in totaliteit gezamenlijk: voor de geboortedag van Maria bijvoorbeeld trok iedereen zich terug op eigen erf. Het blijft een stroef proces, die oecumene. Maar: iedereen zit wél bij elkaar, persoonlijke ontmoetingen

en uitwisseling van belevingen waren talrijk. Het was wel bij uitstek een gelegenheid om kennis van elkaars tradities te nemen in een episch centrum van luttele vierkante kilometers.

Wat heeft dit met deze aflevering van Elkkwartaal te maken? Van alles. Neem het vertrek van dominee Maartje Wildeman uit luthers Amsterdam naar een Wageningse protestantse gemeente zonder lutheranen. Vast van plan om bepaalde lutherse gewoonten mee te nemen: ook oecumene. Of wat dacht u van Peter van Bruggen, van oorsprong hervormd predikant, die weer over zijn ervaringen vertelt over zijn werk aan de hogeschool van de lutherse kerk van de Nias- en Batu-eilanden. Is het maken van een kerkorde gebaseerd op de lutherse en gereformeerde confessie niet een ultiem teken van oecumene? En ook dan wringt het af en toe. U leest in dit nummer verder over de strubbelingen rondom financiële lasten van lutherse gemeenten.

Praxedis Bouwman

Het Evangelisch-Luthers dagboek van 2007-2008 verschijnt eerdaags weer in druk. Met de liturgische gegevens voor het kerkelijk jaar, korte meditaties voor elke dag, alle gegevens van lutherse gemeenten, een uitgebreide adressenlijst én de belangrijkste telefoonnummers binnen de Protestantse Kerk in Nederland. Bestellingen: slubdenhaag@hetnet.nl, (070) 364 80 94.

Inhoud

Meditatie	3
Predikantstraktementen	4
Werkgroep beschrijft lutherse geschiedenis lage landen	5
Kerkgebouwen? Denk er over na!.....	6
Ds. Anton Metske en de dak- en thuislozen in Arnhem.....	7-9
Lutherdag 2007	9
Agenda 2007/2008.....	10
Kwartjes.....	10
Krskraskort.....	12
Groeten uit Nias van Peter van Bruggen	14
Maartje Wildeman: 'Ik ben PKN-predikant'	16
Wartaal.....	17
Toegankelijk boek over lutherse traditie.....	17
Filmcafé over geweld	18
Berichten	18
Nieuw kerkgebouw in Suriname.....	19

Meditatie bij Lucas 10: 38-42

Volgorde

Toen ze verder trokken ging hij een dorp in, waar hij gastvrij werd ontvangen door een vrouw die Marta heette. Haar zuster, Maria, ging aan de voeten van de Heer zitten en luisterde naar zijn woorden. Maar Marta werd helemaal in beslag genomen door de zorg voor haar gasten. Ze ging naar Jezus toe en zei: 'Heer, kan het u niet schelen dat mijn zuster mij al het werk alleen laat doen? Zeg tegen haar dat ze mij moet helpen.' De Heer zei tegen haar: 'Marta, Marta, je bent zo bezorgd en je maakt je veel te druk. Er is maar één ding noodzakelijk. Maria heeft het goede deel gekozen, en dat zal haar niet worden ontnomen.'

Eigenlijk een onmogelijkheid. Dat Marta Jezus had uitgenodigd. Als vrouw kon je niet zomaar een man uitnodigen. En al helemaal geen ongetrouwde man! Maar minstens even onmogelijk was, dat Jezus deze uitnodiging heeft aangenomen. Maar nu zit zij ermee. Het hele huis vol gasten en daarmee drukte en handen tekort voor het vele werk.

Haar zuster Maria ging daarentegen bij Jezus zitten. De houding maakt duidelijk, waar het om gaat. Jezus is de leraar en zij gaat naar hem luisteren.

Een rolverdeling die je maar al te vaak tegenkomt. Mensen die het werk doen en mensen die ... ja, wat doet Maria eigenlijk. Zit zij gewoon te genieten? Is zij lui? Of waardeert zij pas echt, dat Jezus bij hun in huis is? Juist van de belangrijke momenten kunnen wij vaak niet genieten, omdat er teveel drukte omheen is. Omdat wij maar bezig zijn. Koffie zetten, koekjes halen, hier wat en daar wat – en dan is het ineens al weer voorbij.

Moet eerst het werk af zijn, voordat je tot rust kunt komen? Voordat je met levensvragen bezig kunt zijn? Moet je klaar zijn met de alledaagse bezigheden voordat een gesprek mogelijk is?

En omdat het dan zo moeilijk is om tijd en ruimte te nemen wordt het tegenwoordig ook vaak uitbesteed. Wordt dit deel aan anderen overgelaten. Ik hoef niet zelf over diepe levensvragen na te denken, maar dat doet de therapeut voor mij of de predikant of de televisie. En ik kan doorgaan met mijn bezigheden.

Heel anders doet Maria het hier. Zij gaat zitten voor de leraar Jezus. Zij luistert naar hem. En zij is niet bezig met het werk dat moet gebeuren. Wat zij doet is open staan voor God. Dat is haar keuze op dit moment. En Jezus noemt dit een goede keuze. In veel vertalingen lees je, dat Maria het betere deel gekozen zou hebben, maar dat zou te ver gaan. Jezus waardeert de keuze van Maria. Dat wel. Het is een goede keuze.

De keuze van Marta accepteert Jezus trouwens ook. Hij vraagt niet aan haar, om er ook bij te komen zitten. Zij maakt een andere keuze. Zij doet iets, dat nodig is. Zij

Jezus met Marta en Maria

neemt haar verantwoordelijkheid voor haar gasten serieus. En zij gaat dus niet zitten bij Jezus. Zij gaat door met haar werk. En daarmee staat zij niet open voor Jezus.

Maria kiest de nabijheid van Jezus. En daarmee geeft zij aan, dat zij wil doen wat hij wil – niet wat de mensen om haar heen van haar verwachten. Zij kan loslaten. Met legen handen staat zij voor God – en leeft daarmee vanuit de genade en niet vanuit de werken.

Of het verschil werkelijk zo groot is? Als je naar Jezus luistert, dan zijn beide keuzes goed. Ze worden beiden geaccepteerd. Het enige is misschien de volgorde. Wat doe je als eerste? Maria maakt gebruik van haar kans. Misschien heeft ook zij wel degelijk in de gaten, dat er veel werk is. Maar dit is nu even belangrijker. De dagelijkse bezigheden komen later wel weer.

Marta blijft aan het werk. Dat wordt gewaardeerd. Maar zij staat niet open voor de leer van Jezus. En daardoor loopt haar werk gevaar zomaar bezigheid te zijn en niet werkelijk in dienst van God te staan.

Detlef Bohlken

Mogelijkheden voortbestaan lutherse gemeenten wordt onderzocht

Een gezamenlijke werkgroep van lutheranen en vertegenwoordigers van het moderamen van de Protestantse Kerk in Nederland (PKN) onderzoekt de mogelijkheden voor voortbestaan van evangelisch-lutherse gemeenten binnen de PKN. Het onderzoek gebeurt naar aanleiding van een alarmerende motie in mei van dit jaar van de evangelisch-lutherse synode over het bedreigde bestaan van lutherse gemeenten vanwege de oplopende kosten.

Nog voor de fusie in 2004 werd een bandbreedte van plus of min vijf procent voor de gemeenten afgesproken van de totale lasten van predikantensalarissen, pensioenen en landelijke kerkelijke heffingen, zoals de beschikbaarheidsbijdrage van gemeentes zonder predikant. Deze bandbreedte was voor de toenmalige synode van de Evangelisch-Lutherse Kerk een belangrijke voorwaarde om in te stemmen met de fusie. In de bewuste motie van afgelopen voorjaar dringt de synode erop aan om eerder gedane toezeggingen na te komen. De lutherse synode is onder meer ook na de fusie overeind gehou-

den als instrument voor het inbrengen van de lutherse traditie in de Protestantse Kerk. De kerkorde van de PKN beschrijft een kerk die is gebouwd op twee confessies: de gereformeerde en de lutherse.

In een eerste verkennende gesprek tussen een lutherse afvaardiging en vertegenwoordigers van het moderamen van de generale synode van de PKN in juli werden de achtergronden van deze motie besproken. Daarnaast werd overeengekomen een commissie in te stellen die op korte termijn naar oplossingen voor het probleem zou zoeken.

Belang lutherse traditie

In een eerste bijeenkomst van de commissie, begin september, werd gesproken over de toekomstvisie van lutherse gemeenten. Het belang van de lutherse confessie voor de Protestantse Kerk in Nederland werd bevestigd en tegelijk ook het belang van lutherse gemeenten hiervoor. In dit eerste gesprek was er ruimschoots aandacht voor individuele lutherse gemeenten en ook voor de verschillende lutherse regio's in het land. De commissie is samengesteld uit een delegatie namens het moderamen (de heer H. Feenstra, mevrouw T.M. Willemze en de heer H. Kapteyn) en een delegatie van de lutherse synodale commissie (de heren D. Bohlken, W.J. Littel en A. van der Meij). Gezamenlijk zal worden gezocht naar verschillende mogelijkheden voor lutherse gemeenten om verder te gaan. Daarbij zal worden gekeken naar de keuzes van de gemeenten en eveneens naar de financiële mogelijkheden. Er zal een aanbod voor de verschillende situaties worden ontwikkeld, waarin lutherse gemeenten zich bevinden. De commissie zal voortvarend aan het werk gaan, zodat tijdens de lutherse synode in november al meer duidelijkheid zal zijn over de uitkomsten.

Praxedis Bouwman

Multi-brainstorm toekomst synode

Een commissie met afgevaardigden uit de evangelisch-lutherse synode buigt zich in deze dagen over de toekomstige structuur van de synode. In de afgelopen voorjaarssynode lag een voorstel ter tafel om de synode en de synodale commissie, zeg maar het dagelijks bestuur, te verkleinen. Het stuk werd van tafel gehaald toen bleek dat de synode meer visie op veranderingen wilde. Tot aan de najaarssynode in november brainstormt de commissie en moet er een

voorstel op de synodetafel liggen. De opdracht die de commissie van synodeleden (R. vd Weerd, R.C. Loggen, M. v.d. Berg, H. v.d. Meer, I. Fritz qq, J.B. Val qq) heeft is om te komen tot een nieuwe structuur van de synode. Daarbij krijgen de volgende punten aandacht: de gevolgen voor de lutheranen van de vereniging, de gewijzigde taakstelling, het nadenken over een andere werkwijze, de omvang en communicatie. Het spreekt nagenoeg voor zich dat de

nieuwe plannen een aantal decennia houdbaar moeten zijn.

Ook de synodale commissie zit niet stil. In een aantal sessies hebben de bestuurders zich ook gebogen op de toekomst. Die ideeën bevinden zich nog in een prematuur stadium en moeten nog in planvorm worden gegoten. Bovendien wil de synodale commissie alle ruimte geven aan de werkgroep uit de synode.

Werkgroep beschrijft **lutherse geschiedenis** der Lage Landen

Wat begon als particulier initiatief van een aantal mannen die de koppen bij elkaar staken, is inmiddels uitgegroeid tot een omvangrijk project van lutherse geschiedschrijving. Het 'Werkgezelschap voor de geschiedenis van de Lutheranen in de Lage Landen' streeft ernaar om in 2009 het lutheranisme tot 2003, het laatste jaar van de Evangelisch-Lutherse Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden, opnieuw beschreven te hebben.

Een viertal lutheranen, Klaas Zwanepol, Gert van Manen, Paul Estié, Joop Boendermaker, én Frits Praamsma (die op een onderwerp uit de Nederlands-Lutherse kerkgeschiedenis promoveert) bedacht dat er sinds de jaren twintig geen handboek meer over de geschiedenis van het lutheranisme in de Lage Landen was uitgebracht. In 1921 verscheen namelijk het boek van Jakob Loosjes, 'Geschiedenis der Lutherse Kerk in de Nederlanden', en op het rijk geïllustreerde overzicht van Cas Visser, 'De Lutheranen in Nederland' uit 1983 na, is het daarna stil gebleven. Voorzichtige ideeën om ook de laatste pakweg tachtig jaar te onderzoeken en te beschrijven, borrelden op en werden versneld concreet door het ontstaan van de Protestantse Kerk in Nederland (PKN). De geschiedschrijving werd ter hand genomen, in het kort het Project LLL (Lutheranen in de Lage Landen) genoemd, met Zwanepol en van Manen als eindredacteuren. Het particuliere initiatief werd later gesteund door het Evangelisch-Luthers Seminarium via een extern fonds.

Megaproject

Het project begon voortvarend en leek goed behapbaar. Tot aan 1920 waren de bronnen bekeken, voor de gebeurtenissen daarna moest in de archieven worden gedoken. De perioden werden opgedeeld onder de scribenten, de

oorspronkelijke initiatiefnemers. Daarnaast is een aantal mensen ingeschakeld om mee te schrijven en is een zeer kundig archivaris bij het project betrokken.

Gaandeweg kwamen er forse hobbels. 'In eerste instantie dachten we dat we konden volstaan met het 'updaten' van het boek van Loosjes', vertelt Zwanepol. 'Maar geschiedtheoretische inzichten zijn veranderd. We moeten bijvoorbeeld voor het begin van de lutherse traditie meer beschrijven hoe het er in de Reformatie aan toe is gegaan in Nederland en daarover zijn de gedachten nogal veranderd. Alleen bij lutheranen stilstaan geeft onvoldoende inzicht; andere groeperingen hebben natuurlijk ook invloed op de verdere ontwikkelingen van het lutheranisme. Bovendien wilden we de sociaaleconomische omstandigheden en invloeden niet links laten liggen. Dat betekent dat tot 1920 alles compleet herschreven moet worden. We hebben ons op de omvang van de klus een beetje op verkeken.'

Een andere hobbel werd de hoeveelheid materiaal van na 1920. Het ligt verspreid, er zijn veel niet gedocumenteerde artikelen en notulen. En juist in de jaren direct na 1920 is materiaal selectief bewaard. Om de literatuur over de geschiedenis van het Nederlandse lutheranisme beschikbaar te maken hebben we een database opgezet, die te vinden is op de

Titelblad van het standaardwerk over de Nederlandse lutheranen, dat volgens de werkgroep toe is aan vervanging.

website www.luthers-seminarium.nl. De derde verzwarende factor was de dood van Paul Estié in september 2006. Daarmee verdween veel expertise.

Leuk en spannend

Ondanks de grotere omvang van het werk blijven de scribenten het heel (!) erg leuk vinden. Zwanepol is zelf bezig met het ontstaan van het lutheranisme in de zuidelijke Nederlanden. Het is behalve Antwerpen een nog onontgonnen gebied. 'Spannend is het!' De scribenten willen er beslist een aantrekkelijk boek van maken. Veel aandacht gaat uit naar de homogeniteit van de teksten en men is hard op zoek naar illustraties. Maar ook dat is arbeidsintensief. Zwanepol: 'Je moet je steeds afvragen hoe duur het mag worden.' In dat aspect zit ook een zekere spanning. Het liefst zou de werkgroep meer financiële armslag hebben. De verschijningsdatum 2009 staat ondanks de megaklus en de hobbels nog steeds. Zwanepol: 'De dood van Paul liet ons nog duidelijker zien dat dit project een kwestie is van nú of nooit. Het aantal experts wordt steeds kleiner.'

Praxedis Bouwman

Kerkgebouwen? Denk erover na...

Waar kerkelijke gemeenten worden samengevoegd of opgeheven komen dikwijls kwesties over kerkgebouwen om de hoek kijken. Het gevaar bestaat dat onvoldoende wordt nagedacht wat er met een kerkgebouw, en gelieerd daaraan de kerkelijke kunst, moet gebeuren.

De PKN Werkgroep kerkbouw, restauratie en herinrichting trekt daarom aan de bel bij synoden, classes, dienstencentra en kerkenraden zelf. De Werkgroep komt voort uit de voormalige hervormde bouwcommissie. Aanleiding waren vragen die de regionale dienstencentra kregen over kerkgebouwen, na de vereniging in de Protestantse Kerk. Een aantal mensen dat zich zorgen maakte over de kennis in de dienstencentra én de stand in het land van kerkgebouwen besloot tot een doorstart in de werkgroep. Eén van hen is Martin van Wijngaarden, luthers dominee in Rotterdam. 'We proberen door publicaties, door studiedagen thema's rondom kerkgebouwen aan te snijden en onder de aandacht te brengen. Juist omdat het onderwerp niet in de kerkorde staat, is er geen centraal beleid rondom kerkgebouwen.' Het gevaar is dat welwillende kerkenraden best nadenken over gebouw en kunst bij het afstoten van kerkgebouwen

en dat ook goed vastleggen, maar vaak geen idee hebben hoe hun kerkgebouw in het landelijke of regionale plaatje past. Aangezien kerkgebouwen tot de Nederlandse traditie horen, is het toch handig om daar wat meer doordacht mee om te gaan. Voor je het weet verlies je kenmerkende gebouwen of voorwerpen uit het oog. De werkgroep is echter wel stellig: wat je ook doet met je kerkgebouw, het gebouw zelf is niet heilig, dit in tegenstelling tot de gewijde katholieke kerkgebouwen. In een manifest van juni 2007 roept de werkgroep op: 'vrijmoedig om te gaan met de in gebruik zijnde of te nemen kerkgebouwen. En om evenzo weloverwogen kerkgebouwen te verlaten.' De kerkorde kent wel een passage over kerkorgels. 'Wonderlijk eigenlijk, want een orgel kan niet zonder gebouw', meent Van Wijngaarden.

Publicaties

De werkgroep heeft inmiddels een tweetal uitgaven klaar liggen. In 2006 verscheen 'Maatwerk. Naar een passend huis voor de gemeente', over bouwen, financieren, verbouwen en afstoten. Dit jaar publiceerde de werkgroep 'Kansen voor kerkgebouwen – vragen & uitdagingen

De Grote of Sint Laurens kerk in Alkmaar is sinds 1996 in gebruik als 'centrum voor kunst, cultuur en maatschappelijke activiteiten'.

bij gebruik en herbestemming', over creatief en inhoudelijk weloverwogen omgaan bij gebruik en herbestemming.

Eigenlijk zou de werkgroep willen dat iedere classis van de Protestantse Kerk weet welke gebouwen er binnen haar ressort staan. Uiteraard wél met de bedoeling van zelfbestuur van de kerkenraden. Het is lastig voor kerkenraden om van buiten geld te vinden voor de gebouwen, zeker sinds er een stop is op het aannemen van nieuwe monumenten in het kader van de monumentenwet. Dat betekent dat kerken vaak erg moeten schipperen met geld. 'Je ziet dat kerkbesturen sneller geneigd zijn om geld in pastoraat te stoppen dan in het gebouw', legt Van Wijngaarden uit.

Luthers

Wat betreft de lutherse kerkgebouwen én de bijbehorende kunstvoorwerpen zoals avondmaalgerei, dringt Van Wijngaarden aan op het karakteriseren van de kerken. Het gaat bij lutherse kerken nadrukkelijk om het omgaan van erfgoed van een minderheid. Het zou handig zijn om van ieder gebouw te weten waarom het bijzonder is. Dat is met de inhoud van de kerken een aantal jaren geleden ook gebeurd. 'Je moet alleen wel zorgen dat zo'n inventarisatie wordt bijgehouden, anders weet je nog niet alles.'

Nederland koploper

In de ons omringende landen is het nog niet zo aan de orde, dat herbestemmen of zelfs afbreken van kerken. Maar ook daar ontstaat langzaam belangstelling. Gekeken wordt dan naar Nederland, waar inmiddels het bewustzijn op gang komt.

Praxedis Bouwman

(beide publicaties zijn via de brochureverkoop van de PKN te bestellen)

Dak- en thuislozenpastor in Arnhem:

Anton Metske: 'Je krijgt iets met ze...'

Dominee Anton Metske is als predikant met bijzondere opdracht verbonden aan de lutherse gemeente Arnhem. Met één been staat hij in de lutherse gemeente, met het andere been in het 'Kruispunt', de pastorale opvang voor dak- en thuislozen. Een letterlijke spagaat hoeft hij daar niet voor te maken, want de lutherse kerk en de huiskamer van het 'Kruispunt' zijn overburen. Maar hoe gaat het in de praktijk?

De Spoorwegstraat is een stil en grijs straatje aan de rand van het stadscentrum, net achter de spoordijk Arnhem in het oosten van het land. De lutherse kerk laat al van verre zien waar ze staat, herkenbaar aan de toren met de gouden zwaan. Het 'Kruispunt' is wat minder prominent aanwezig, maar toch te vinden, zij het met de hulp van een getatoeëerde wegwijs-engel, die me wijst op het bescheiden naamplaatje naast de deur.

Het is nog vroeg en alleen Anton is aanwezig, de eerste bezoekers worden pas in de middag verwacht. In de huiskamer staan de stoelen nog bovenop de tafels, met uitzondering van één, waarop de koffie klaar staat en twee kaarsen branden. Daar heb ik een inspirerende ontmoeting met de pastor van het 'Kruispunt'.

Wie is Anton Metske? Hij begon zijn pastorale loopbaan in de Christelijke Gereformeerde Kerk te Alkmaar, waar hij voor een kwart gemeentewerk en voor driekwart missionair

werk deed. Hij stapte over naar de Nederlandse Hervormde Kerk en is sinds negen jaar pastor voor de Stichting 'Het Kruispunt' in Arnhem. In 2006 werd hij met een bijzondere opdracht verbonden aan de evangelisch-lutherse gemeente Arnhem en sindsdien is hij regelmatig gastvoorganger in andere lutherse gemeenten.

Gemeenschappelijk initiatief

De stichting 'Het Kruispunt' is een initiatief van de plaatselijke raad van kerken en oecumenisch opgezet. Al het werk in de huiskamer wordt door vrijwilligers gedaan. Iedere avond is er een andere groep die de zorg voor de warme maaltijd voor de bezoekers voor haar rekening neemt. En er zijn vrijwilligers aanwezig voor de ontmoeting met de bezoekers: zomaar wat praten, een spelletje Rummikub, een kop koffie. Hele basale dingen, waar ook Anton zich mee bezig houdt. 'Lulligheidspastoraat', noemt hij het en hij had daar soms een wat ongemakkelijk gevoel

bij. Totdat hij merkte dat het een naam had, namelijk presentiepastoraat en dat juist deze basale dingen nodig zijn om ruimte te scheppen voor het pastoraal gesprek. Het zijn de bezoekers zélf die aangeven wat ze willen: wat wegdommelen met het hoofd op tafel, een partijtje tafeltennis, een gesprek. De groep is breed samengesteld. Meestal mannen, ook een aantal vrouwen, in leeftijd variërend tussen de 15 en 75 jaar. Verslaafden, (ex-)psychiatrische patiënten, uitgeprocedeerden: elk met zijn of haar eigen levensverhaal, schokkend, aangrijpend én ontroerend. Allemaal dak- of thuisloos. Anton legt het verschil uit. Dakloos zijn is erg, maar veel erger is het gevoel hebben ergens niet thuis te zijn, ontheemd. Voor deze mensen probeert de huiskamer een vervangend thuis te bieden, een plek waar ze nog iets van een familiegevoel ervaren, een vrijwilliger als broer mogen zien of 'oma' mogen noemen. Dat kan ook spanning geven: hoe ver wil of kun je in de relatie met de bezoekers gaan? Grenzen liggen niet bij voorbaat vast, moeten afgetast worden.

Naast de beweging van buiten naar binnen is er de omgekeerde beweging. Anton maakt deel uit van een netwerk. Daartoe behoort ook het contact met bezoekers die tijdelijk zijn opgenomen in bijvoorbeeld een kliniek of in detentie zitten.

Agressie

Het kan er heftig aan toe gaan in de huiskamer. Anton krijgt regelmatig te maken met agressie. Ongecontroleerd, maar ook wel aangekondigd. Zoals een bezoeker, die even kwam

zeggen die dag maar niet binnen te komen, omdat hij voelde dat hij de hele boel kort en klein zou slaan. 'Schors me maar, Anton...', zei hij. Anton: 'Nou, als je er nu toch al bent, kunnen we wel even een kop koffie drinken in mijn kantoor.' Dat had een kalmerende werking, deze man reikte zijn eigen gebruiksaanwijzing aan. Maar zo gaat het lang niet altijd...

Als pastor beleef je spanning, angst om bij een conflict het pastoraal contact kwijt te raken. Duidelijk en consequent blijven is noodzakelijk. Een bezoeker vraagt steeds om geld, maar Anton blijft weigeren. Na de zoveelste weigering barst de bom en met allerlei levensbedreigingen aan Antons adres beent hij weg. Weken later is het toch Anton die hem opzoekt in de gevangenis en de relatie weer herstelt.

Anton Metske, dominee pastorale opvang dak- en thuislozen in Arnhem: 'Je blijft zelf niet buiten schot.'

Confronterend

De relatie met de bezoekers is er één van wederkerigheid. 'Je blijft zelf niet buiten schot', zegt Anton, 'je krijgt iets met ze...' De mannen en de vrouwen die de weg naar het 'Kruispunt' gevonden hebben, zijn recht voor z'n raap, ongeremd en eerlijk. Ze confronteren je met de gevoeligheden in je eigen bestaan en ze geven aan waar de open plek-

de anderen een treffend voorbeeld van hoe je kunt laten zien wie je bent: meer dan een naam, leeftijd, woonplaats, baan of studie. Niet-verhullend, kwetsbaar, compleet met je hersenbeschadiging ten gevolge van een steekpartij, de dikke muren van je cel waar je op stukloopt, je verlangen naar wat? Ademloos werd er geluisterd en tenslotte besloten dat de Bijbelstudie maar moest blij-

voorgaat. Die zaterdagviering is een interactieve samenkomst, waarin spontaan respons wordt gegeven, woord en wederwoord, volwaardige liturgie! De deelnemers hebben heel verschillende - al dan niet religieuze - achtergronden: atheïst, rooms-katholiek, protestant, moslim. Bij bestaande bekende melodieën maakt Anton soms een andere tekst, die meer herkenbaar is voor de deelnemers. En wat woorden niet zeggen, maakt symboliek tastbaar. Er is een bijzondere fijngevoeligheid bij deze mensen voor rituelen en symbolen. Want ook de Maaltijd van de Heer wordt gevierd en de Paaswake. Anton vertelt hoe ontroerend het moment van de doopgedachtenis is. Ook degenen die niet gedoopt zijn, krijgen van hem een waterkruisje op het voorhoofd: 'Ontvangt de vreugde van de verrezen Heer!' Ingetogen eerbied; de bezoeker wiens pet vastgegroeid schijnt met zijn schedel, neemt alleen voor deze gelegenheid zijn hoofddekse af om de zegen te ontvangen.

...Ook degenen die niet gedoopt zijn, krijgen van hem een waterkruisje op het voorhoofd: 'Ontvangt de vreugde van de verrezen Heer!'...

ken in hun leven zijn. Zoals een paar weken geleden gebeurde in Taizé, waar Anton met een groepje vrijwilligers en bezoekers een week doorbracht. Een spannend initiatief: hoe zou het gaan? Een week lang mocht er niet gebruikt worden, voor één bezoeker was wel een weekdosis methadon meegekregen. Het ging goed en dat was een opsteker, maar de grootste opsteker vond plaats in de gespreksgroep, waarbij de Kruispunters waren ingedeeld. De eerste dag zagen ze zo'n groep niet zitten, maar uit verveling besloten ze de tweede dag toch maar mee te doen. Ze hadden de voorstellingsronde gemist en moesten zich alsnog voorstellen. En daarmee gaven ze

ven liggen en het magere voorstellingsrondje van de vorige dag een herkansing moest krijgen.

Geloof

Wat hebben de bezoekers met 'kerk en geloof', behalve de kennismaking met Taizé? Qua inrichting onderscheidt de huiskamer zich van andere seculiere opvanghuiskamers die ik ken. Tegen een muur staat een tafel, waar de bezoekers een kaarsje kunnen branden. Aan de wand daarboven hangen een moderne icoon en andere religieuze afbeeldingen. En, nu niet te zien, maar de tafel met de sjoelbak verandert in een altaar bij speciale vieringen, waarin Anton naast de wekelijkse zaterdagviering

Lutherse band

Maar hoe zit het nu met de band met de overkant, de lutherse gemeente? Is er ook een beweging over en weer van Kruispunters en gemeenteleden? Langzaam maar gestaag is die beweging in gang gezet. De intrede en bevestiging van Anton vond plaats

in de lutherse kerk, in het bijzijn van de bezoekers van Het Kruispunt. 'Nu horen we ècht bij elkaar', sprak een gemeentelid. In de Paasnacht is in de kerk de Heilige Doop bediend aan één van de bezoekers, in de aanwezigheid van zijn Kruispuntfamilie. En een ander die van klassieke muziek houdt, zal geen viering met Bachcantate overslaan. En natuurlijk, als Anton voorgaat, kan hij ook altijd op wat extra gehoor uit de huiskamer rekenen...

Intensief

Een begeleidingscommissie van de lutherse gemeente ondersteunt Anton in zijn werk, ieder doet dat

vanuit een eigen deskundigheid. Een gedeelde verantwoordelijkheid en zorg voor elkaar, voor de burens, dat is mooi. En tegen het einde van het gesprek, zou het ook wel mooi zijn als Anton zou kunnen vertellen, dat het met een aantal bezoekers weer goed is gekomen. Gebeurt het wel, dat iemand de weg terug vindt naar een meer geregeld bestaan? Anton kan het niet mooier maken dan het is. 'Soms', zegt hij, 'maar die verhalen kan ik in een dun schriftje kwijt, terwijl ik over de andere verhalen boeken vol kan schrijven.' Is dat niet deprimerend, hoe houd je het vol? Van tijd tot tijd moet Anton ook even weg uit de hectiek van alle

dag. Hij neemt letterlijk en figuurlijk afstand en maakt de reis naar Uithuizen, in het noordelijkste puntje van het weidse Groningse land. Daar vindt hij rust bij de zusters van de Deborahgemeente, een oecumenische kloostergemeenschap waar hij postulant is. Daar komt hij op adem en vindt weer de ruimte om terug te gaan. Zijn inwijding als postulant vond plaats in de huiskamer van het Kruispunt. Zó komt alles bij elkaar, een kruispunt van vele begaanbare wegen, zelfs wegen die niemand voor mogelijk houdt.

Coby Aartsen-Kraaypoel

'Luthers wereldwijd' thema Lutherdag 2007

De jaarlijkse Lutherdag zal, in combinatie met de ontmoetingsdag van het Nederlands Luthers Genootschap voor In- en Uitwendige Zending, worden gehouden op zaterdag 27 oktober 2007 in de Evangelisch-Lutherse kerk aan de Hamburgerstraat in Utrecht. Het thema is: 'Luthers wereldwijd'. Met dit thema wordt de essentie van het deel uitmaken van de 'communio' van lutherse kerken over de hele wereld benadrukt.

De SLUB zal met een boekenkraam aanwezig zijn, evenals de Martin Luther Bund. Deelname is gratis. Er wordt een collecte gehouden voor een project van de Martin-Luther-Bund.

Aanmelding:

Luther Stichting, Coby Aartsen-Kraaypoel, synodese Secretariaat Protestantse Kerk in Nederland, Postbus 8399, 3503 RJ Utrecht, e-mail: c.aartsen@pkn.nl

Programma:

- 9.30 - 10.00 uur: Algemene ledenvergadering Luthers Genootschap. Voor degenen die hier niet bij aanwezig zijn, is er de ontvangst met koffie en thee.
- 10.00 - 10.15 uur: Opening en morgengebed.
- 10.15 - 11.15 uur: Interactief gesprek o.l.v. dr. D. Akerboom aan de hand van stellingen.
- 11.15 - 11.30 uur: Koffiepauze.
- 11.30 - 12.00 uur: Partnerschapscontact Nias en de Batu-eilanden - ds. U. Hummel.
- 12.00 - 12.30 uur: ELG 's-Gravenhage en de partnercontacten met de lutherse gemeente te Praag en de kerk van de Molukken - drs. E. de Fouw.
- 12.30 - 13.30 uur: Lunchpauze.
- 13.30 - 13.45 uur: Zangintermezzo o.l.v. gelegenheidsantorij.
- 13.45 - 14.15 uur: Partnerschapscontact Namibië - Femke Akerboom.
- 14.15 - 14.30 uur: Zangintermezzo.
- 14.30 - 15.00 uur: ELG Ede en de partnercontacten met Szèkszard, Hongarije - Werkgroep Ede-Szèkszard.
- 15.00 - 15.15 uur: Theepauze.
- 15.15 - 16.00 uur: Avondmaalsviering.

Naam _____

Adres _____

Postcode en woonplaats _____

Gemeente _____

Telefoonnummer _____

E-mail: _____

agenda 2007/2008

2007

1 oktober Algemene ledenvergadering LDF, Utrecht
5-7 oktober Vrouwencontactdagen, Kasteel Hoekelum, Bennekom
6 oktober Kerkkorendag
27 oktober Lutherdag
27-28 oktober ©-weekend CoWe (16 +)
10 november Voortzetting 203e zitting Evangelisch-Lutherse Synode, Bennekom

2008

9 februari Studiedag NLVB, Utrecht
29 maart Lutherse Schaakdag, Kasteel Hoekelum, Bennekom
5 april Ontmoetingsdag Stichting Melanchton, Kasteel Hoekelum, Bennekom

19 april Ontmoetingsdag NLVB, Nijkerk
29 april Ontmoetingsdag Vrienden van Hoekelum, Kasteel Hoekelum, Bennekom
16 en 17 mei 204e zitting Evangelisch-Lutherse Synode, Bennekom
19-21 mei Vrouwencontactdagen, Kasteel Hoekelum, Bennekom
10-12 oktober Vrouwencontactdagen, Kasteel Hoekelum, Bennekom
15 november Voortzetting 204e zitting Evangelisch-Lutherse Synode, Bennekom

*Meer informatie bij het synodese Secretariaat:
Coby Aartsen-Kraaypoel, tel. (030) 880 14 35.*

kwartjes

Kampseizoen 2007

Bijna tweehonderd kinderen en vijftig leiders/sters hebben weer genoten van de vakantiecampen. Dit jaar waren er drie zeilkampen, vier tentenkampen, een actiefkamp en een Hike & Bike kamp!

Het Hike & Bike kamp beleefde dit jaar zijn tweede verjaardag. Met zeven kinderen en vijf leiders gingen ze op weg. Er is vooral gebiked, er zijn spelletjes gedaan, een dagje Valkenburg, maar het toppunt van deze week was waarschijnlijk wel de militaire dropping! Op de tentenkampen zijn honderdtwintig kinderen vermaakt door dertig enthousiaste vrijwilligers. Een dagje Ede met vos-senjacht is elk jaar weer vaste prik. En de trip naar het zwembad op woensdag is op zo'n week ook geen overbodige luxe! Dat het water na zo'n dagje kampkinderen niet troebel is vinden we nog steeds een wonder! Ook zijn er weer vele bosspelen gespeeld, verschillende moorden opgelost en veel ge-discgolfd! Nieuwe kamplieden hebben het licht gezien: SVK we hangen in het bos, gooi je handen omhoog en dan gaan we

lekker los! De zeilers hebben leuke weken gehad, met duidelijk beter weer dan vorig jaar. 's Nachts slapen onder het dekzeil en overdag lekker zeilen. En natuurlijk ook het welverdiende avondje stappen waar iedereen die week naar uit kijkt! Dit jaar waren er zelfs twee zeilkampen die een extra boot nodig hadden door de grote opkomst!

En natuurlijk was er ook dit jaar weer een actiefkamp! Waar lekker actief gedaan is, de deelnemers hebben zich niet hoeven vervelen! Limbo-dansen was één van de onderdelen en als onverwachte verrassing was er ook een kermis in de buurt! Om

de week af te sluiten was er weer een ouderwets gezellige bonte avond. Kortom een topweek!

Verslag Pinksterweekend 2007

Het is weer Pinksteren en dat betekent natuurlijk: het Pinksterweekend! Op het kampterrein loopt een wolf rond die vrolijk praat met een kat met regenlaarzen. Langzaam begint het te dagen... Vooral als blijkt dat verderop een klein mannetje met een rode muts, een schone jonkvrouwe, een meisje met een rode jurk en dito kapje en een gruwelijk lelijke heks te bewonderen zijn. Is dit echt Hoekelum of is het bos veranderd in een sprookjesbos?!

Bij het Koetshuis is het al niet veel beter: er lopen vreemd geklede figuren rond waar de kinderen met een schuin oog naar kijken. Cyrano met mijn grote neus valt wel het meest op. Naast Cyrano staat Cupido en hij vraagt aan Dr. Love of hij een pijl te voorschijn wil toveren om hem vervolgens in zijn beroemde liefdesdrankje te dopen. De kinderen moeten om het gestuntel lachen. Het weekend kan beginnen! De kleintjes spelen het leuke kennismakingsspel 'Wie krijgt de zoen van ons Jeroen?' en al snel weet iedereen in ieder geval een paar namen. Het vele 'Wie ik? Ja, jij! Ikke niet!' heeft hierbij zeker geholpen.

De groten warmen op met 'Tien tellen in de rimboe' om vervolgens ook even de namen te leren kennen. Een redactrice van een roddelblad wil roddels. Als volleerd journalisten interviewen de deelnemers alle spookjesfiguren en

OPROEP TEKENINGEN

Wij zijn benieuwd hoe jij denkt dat God eruit ziet! Is het een oude man of vrouw met grijs haar, ziet zij/hij eruit als mens of denk jij dat het heel iets anders is? Wij willen het weten! Ben jij tussen de 4 en 12 jaar en heb jij een idee? Stuur dan je tekening voor 1 november naar: Daan Leker
Oudenoord 515
3513 EP Utrecht

Vergeet jouw naam en adres en leeftijd niet op de tekening! Misschien verschijnt jouw tekening wel in de volgende Elkkwartaal!

er blijkt veel schuil te gaan onder de brave buitenkant van de bewoners...

De kleintjes gaan na een liefdeslunch van Dr. Love (gewoon brood van thuis, maar het gaat om de naam die je er aan geeft), op zoek naar Roxane. Cyrano vertelt aan de kinderen dat hij heel verliefd op haar is, maar het niet durft te zeggen. Cupido zegt dan plots: 'Cyrano, waarom vraag je deze lieve kinderen niet om je te helpen?' En zo geschiedt: Cyrano schrijft vele liefdesgedichten aan Roxane en de kinderen brengen ze naar zijn geliefde.

's Avonds is het tijd voor de dropping van de groten. Ze worden ergens op de hei achtergelaten. Sommige groepjes een kompas mee, anders hadden ze de weg terug nooit gevonden! Terug bij het kasteel krijgt iedereen een warme kop chocomelk en een broodje worst om weer op krachten te komen. En dan de laatste avond. Na de quizzen, de dansjes, de toneelstukjes en de les jumpstylen verzameld iedereen zich bij het Koetshuis om nog even lekker uit het spreekwoordelijke dak te gaan. Er wordt druk gejumped, maar ook het sneeuwballen was erg populair! Verder vloeit de limonade rijkelijk en is de chips niet aan te slepen. Er wordt gelachen en gefeest. Er wordt gedanst en genoten. Het is een feest zoals er nooit een ander is geweest...

*Daan Leker & Jeroen van Ravesteijn
Nagenieten of kennis maken?
Zie: www.svk.nl!*

kriskraskort

In **PURMEREND** kon deze zomer uitgebreid kennis gemaakt worden met de lutherse kerk. De Vereniging Historisch Purmerend bood een door de stadshistoricus uitgezette stadswandeling aan, waarbij de lutherse kerk een van de geselecteerde bezienswaardigheden was. In groepjes van zo'n twintig personen bezochten ongeveer honderdvijftig mensen (grotendeels voor de eerste keer) de recentelijk gerestaureerde kerk. Gemeenteleden leidden de bezoekers rond en vertelden over het ontstaan van de gemeente. De deelnemers toonden veel belangstelling en er werden veel vragen gesteld en beantwoord. Er werd steeds een inleidend

Hoekelum, Bennekom (foto: PKN)

praatje gehouden waarin onder meer aandacht werd besteed aan diverse zaken die nog uit de vorige kerk afkomstig zijn, zoals de boog van het doophek, de lezenaar en de gedenksteen. En natuurlijk aan de antieke collectezakken (zgn. hengels met een belletje aan het zakje) waarvan een exemplaar strategisch stond opgesteld in een van de achterste banken. Waarschijnlijk onder de indruk van de omvang en de kosten van de restauratie doneerde menigeen een gift in de collectezak, wellicht aangemoedigd door de inleider die beloofde dat er dan ook even met het belletje gerinkeld mocht worden. Dit leverde nog goed € 50,- op, waar de organiserende vereniging nog eens € 50,- aan toevoegde. De ervaringen met het kerkbezoek in

AMERSFOORT hebben de kerkenraad ertoe gebracht om in het komende seizoen een aantal diensten te plannen met een wat ander karakter. Zo zullen er naast de 'gewone' erediensten en de maandelijkse avondmaalsvieringen, ook diensten zijn met extra muziek, zangdiensten en ook themadiensten. Ze zullen niet alleen via het eigen gemeentebblad maar ook via andere media aangekondigd worden om zodoende meer bekendheid te geven aan de kerk. Maar de beste reclame is uiteraard de mond tot mond reclame. Gemeenteleden worden gevraagd vrienden en kennissen op deze diensten te wijzen en hen wellicht ook mee te nemen. 'In de eredienst ligt een kracht van de lutherse traditie, die we graag willen doorgeven', zo zegt het gemeentebblad. Daarom wil de kerkenraad graag investeren in deze diensten en als wij, de gemeente dus, willen dat de kerk levend en levendig is, dan zal een ieder daar zijn best voor moeten doen.

Na twee maanden van afwezigheid van de twee kenmerkende zwanen op het dak van de kerk in **ZIERIKZEE** zijn ze terug op hun oude stek. De zwanen die de kerk bekronen werden weggehaald om de sokkel waarop ze rusten, te kunnen repareren. Na inspectie van een aannemingsbedrijf bleek dit hard nodig. De sokkels waren door houtrot zwaar aangetast. Met de loden zwanen zelf was niets mis, die zijn alleen schoongemaakt en geschilderd. De gehele kerk is de afgelopen periode ingrijpend gerestaureerd, het is de bedoeling dat dit voor de kerst wordt afgerond. Voorlopig wordt nog gekerkt in de consistorie.

In **DELFT** is het dit jaar Jorisjaar. Een herdenking van 600 jaar geestelijke gezondheidszorg. De lutherse kerk staat op de plek waar 600 jaar geleden de Sint Joriskapel gebouwd werd; die kapel was ooit deel van wat toen een 'dolphuis' genoemd werd, een inrichting voor mensen met een geestelijke handicap. De instelling op zich bestaat nog steeds, er zijn wat verhuizingen geweest en tegenwoor-

dig huist die aan de St. Jorisweg en is bekend als GGZ Delfland. Op 16 september is het 600 jarig bestaan herdacht met een viering in de kapel van genoemd GGZ. In de dienst gingen voor onze presidente ds. I. Fritz, deken Chr. Bergs uit Rotterdam en de geestelijk verzorger van de instelling, ds W.J. Pantjes. Het thema van de dienst was 'Pelgrimage als helende factor in de gezondheidszorg'. Tijdens Monumentendag was de lutherse kerk open met een tentoonstelling over Sint Joris en in samenwerking met de Stichting Kerkelijk Erfgoed Delft werd een programma aangeboden met veel muziek.

Volop activiteiten in de gemeente **ZAANDAM**. Als thema voor de startdienst in september werd gekozen voor het centrale thema binnen de Protestantse Kerk: 'de kerk daar zit muziek in'. Gemeenteleden konden daaraan een bijdrage leveren door hun mooiste kerkliederen door te geven, zodat daaruit een 'hitlijst' kon worden samengesteld. Verder ligt het in de bedoeling dit najaar een PR-commissie in te stellen, er zijn ook al kandidaten bekend die hieraan hun beste krachten willen geven. Taak van die commissie zal onder meer zijn het onderhouden van een nog te ontwikkelen website. In het kader van 'de kerk komt naar je toe' wordt dit najaar een begin gemaakt met het opzetten van ontmoetingsbijeenkomsten in huiselijke kring.

In **WILDERVANK-VEENDAM** is een begin gemaakt met het vervangen van de altaarkleden, inmiddels zijn de oude groene vervangen door nieuwe. In het vernieuwde interieur van de kerk geeft dit een mooi aanzicht, het kleed op de altaartafel verbergt de hele tafel tot aan de grond. De eerste aanzet tot vervanging is dus gegeven en gehoopt wordt ook de andere nog te kunnen vervangen.

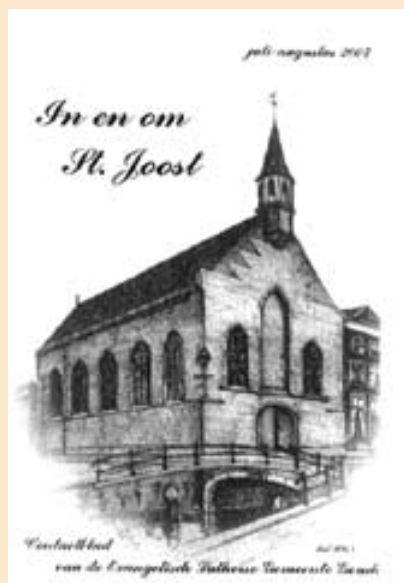
De evangelisch-lutherse gemeente van **HEERLEN** heeft onder meer bij haar dominee thuis op 9 september haar gemeentedag gehouden. Na de kerkdienst vertrokken de gemeenteleden naar Höngen in Duitsland waar ds. Boon en zijn vrouw wonen. Na de koffie werd een wandeling gemaakt, de dag werd afgesloten met een barbecue. En dan nog een mijlpaal in Heerlen: de Evangelisch-Lutherse Dameskring vierde op 12 september haar 15-jarig bestaan met een boottocht vanuit Maastricht over de Maas en het Albertkanaal in België. In de route liggen twee sluizen waarin de boot omhoog geschut werd, bij de derde zakte het schip met de dames 15 meter omlaag, terug naar het niveau van de Maas. De dameskring heeft 14 leden tussen de 60 en 90 jaar. Meestal doen ze iets met hun handen tijdens bijeenkomsten, bijvoorbeeld het maken van 3D-kaarten en bloemschikken. *(speciaal voor deze rubriek ingestuurd door mevrouw Bea Boer-Winkelman)*

Onlangs kreeg uw kriskraskort-redacteur een aantal exemplaren van het Surinaamse gemeentebled De Zwaan in handen. Er zijn in **SURINAME** een paar gemeenten. In een verslag van de Maarten Lutherkerk valt te lezen dat de afgelopen jaren moeilijk waren. Thans is men gestart met een kerkenraad in nieuwe samenstelling, die de zaken heeft opgepakt na een lange inventarisatieperiode. Men is blij dat men de zaak weer op de rails heeft kunnen zetten. De Verenigde Protestantse Gemeente te Nieuw Nickerie, die kennelijk ook onder de lutherse paraplu hoort, heeft bezoek gehad uit de Verenigde Staten en ook uit Nederland. Men is daar begonnen met het bouwen van een eigen kerk, het terrein was er al maar de financiën ontbraken. Maar waar een wil is, is een weg. De gemeenteleden leverden elk hun bijdragen door middel van diverse acties. Ook vanuit Nederland kwam financiële hulp en in 2005 kon de eerste steen gelegd worden.

In **KAMPEN** was en is men druk bezig met de toekomst van de gemeente.

Uiteraard zijn de financiën hierbij nogal van belang. In het beleidsplan voor de jaren 2007-2011 is een aantal voorgenomen acties opgenomen die er voor moeten zorgen dat de financiële huishouding gezond blijft. Die acties bestaan bijvoorbeeld uit een intensievere promotie van het kerkgebouw als locatie voor trouwdiensten en concerten. Dankzij de uitstraling van het gebouw en een enthousiast kosterspaar zijn de inkomsten uit verhuur de afgelopen jaren al behoorlijk gestegen maar men is er van overtuigd dat met nog betere promotie en een 'marktconform' prijsbeleid deze inkomsten nog verder kunnen stijgen. Op de gemeenteavond in maart van dit jaar is duidelijk gebleken dat de gemeente zelfstandig verder wil met een eigen pastoraal medewerker. Bovengenoemde acties lijken dan ook goede initiatieven om ook daadwerkelijk zelfstandig te kunnen blijven.

In **GOUDA** vond op een zaterdag in deze zomer een Open Kerkendag plaats georganiseerd door de Raad van Kerken. In de ochtend waren kerken buiten de singelring te bezichtigen. Men kon kennis nemen van het interieur maar ook van het

St. Joost Gouda

spirituele leven in verschillende kerkelijke gemeenten. Iedere kerk had daarvoor iets speciaals bedacht. In

de middag waren de kerken binnen de singels aan de beurt. Het weer viel wat tegen maar de lutherse Sint Joostkapel mocht toch ook zo'n vijftig bezoekers verwelkomen. Er werd een voordrachtje gehouden over de geschiedenis van de kapel, over het schilderij dat daar hangt en over het leven en denken van Luther en het gedachtegoed van de lutheranen. Ook was er een orgelconcert. De manifestatie werd besloten met een vesper in de Sint Joostkapel die geleid werd door de voorzitter van de Raad van kerken.

Vijf zomeravonden zingen in de Lutherse Kerk in **HAARLEM**. De stad zong voor Kenia: liederen van Johannes de Heer tot Huub Oosterhuis. Vijf woensdagavonden oude en nieuwe liederen en aan het eind van de avond een duit in het zakje, de hele opbrengst van deze avonden ging naar de African Divine Church in Kenia.

'Samen Verder' is het blad van de Protestantse Gemeente in **ZAANDAM**, waarin ook is geïntegreerd de voormalige lutherse 'Zwanenpen'. In één van de nummers van de afgelopen periode was een artikel gewijd aan de populaire uitdrukking 'okeee', opeens was het woord er en kon je het overal voor gebruiken. Je moet het dan lang uitspreken – okeeeee – waarbij de toonhoogte van de lange 'eeee' steeds iets verder stijgt. Herkent u het? Vast wel. Eigenlijk betekent het vaak niet eens meer instemming met hetgeen te berde is gebracht, maar niet meer dan de bevestiging dat hij of zij nog steeds luistert. 'En toen zijn we daarna gaan eten bij Huppeldepup'... 'Okeeee'. Het wachten is – volgens de schrijver van het stukje – op de intrede van het woord in de liturgie. Staande in de traditie der eeuwen, roept de voorganger 'In de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest' en de gemeente antwoordt, zonder op te kijken:

Tjally Everaarts-Bilyam

Groeten uit Nias, van Peter van Bruggen

De afgelopen maanden juli en augustus was het rustig op de campus van de STT Sundermann, de theologische hogeschool in Gunungsitoli op Nias. Op een paar studenten na was iedereen pulang kampung: terug naar huis. Er waren geen activiteiten, colleges of vergaderingen. Dat heeft ons de tijd gegeven om met de kinderen wat van Indonesië te zien en tegelijk wat afstand te nemen van het dagelijks wel en wee van Nias.

Twee maanden is een lange tijd die niet zomaar gezien kan worden als een aantrekkelijk lange zomervakantie. Omdat de STT bezig is overheidserkenning te verkrijgen wordt nauwlettend toezicht gehouden op het academisch gehalte van de opleiding. Er zijn minimale eisen waaraan de opleiding moet voldoen. Eén daarvan is het aantal colleges. Vanwege de lange vrije periode moeten de benodigde colleges dus plaatsvinden in het overige deel van het jaar. Dat kan stress opleveren! Ofschoon Nias een eiland is waar de dingen 'pelan-pelan' gaan, ervaar ik wel degelijk de westerse tijdsdruk onder collega's aan de STT. Dat komt vooral omdat docenten naast hun onderwijstaken nog andere taken en verantwoordelijkheden hebben. Er is geen enkele docent die zich volledig kan wijden aan het theologisch onderwijs. De salarissen zijn zo laag dat velen zijn genoodzaakt elders werkzaam te zijn, dubbele aanstellingen, NGO-betrekkingen of combibanen komen voor onder alle medewerkers van de STT. Docenten en predikanten zijn aantrekkelijke medewerkers voor westerse organisaties, ze zijn opgeleid en hebben mensenkennis en bovendien mag je verwachten dat zij

met een zeker christelijk ideaal in het leven staan. Hulporganisaties en buitenlandse bedrijven bieden aan zeer hoog salaris en prettige werkomstandigheden. De uitgezonden medewerker heeft hierin een luxepositie en is in de gelegenheid zich volledig op het onderwijs aan de STT toe te leggen.

Batu-eilanden

Zoals de lezer weet was ik al eerder op uitnodiging van het dagelijks bestuur van de kerk (BNKP) en van het Luthers Genootschap op de Batu-eilanden, Telo. We hebben er vele projecten bezocht en kennis genomen van het gemeentelven. Telo is helaas nog altijd erg achteruit gesteld. Na tsunami en aardbeving is de belangstelling afgenomen, maar door de slechte economie is er veel armoede. Vanwege de bereikbaarheid komt de ontwikkeling maar zeer moeizaam van de grond. De kerk van Batu vormt een apart onderdeel van de Kerk van Nias (BNKP) en ontstond vanwege de lutherse zending en was lange tijd zelfstandig. In een uiteindelijke fusie met Nias heeft men de eigen cultuur en traditie niet willen opgeven. Helaas voelt de kerk op Batu zich nog altijd een beetje stiefkind en koestert de relatie met de Lutheranen in Nederland. En ik mocht

een beetje delen in dat 'ons-gevoel'. Tijdens ons bezoek hebben we namens Nederlandse lutheranen en het Luthers Genootschap een flinke financiële bijdrage kunnen overhandigen. Deze hulp was speciaal bestemd voor de bouw van kerkgebouwen. Later in dit jaar zal een tweede bezoek gebracht worden en zal worden bijgedragen aan de bereikbaarheid van de drie Batu-eilanden. Naast financiële steun is ook gedacht aan kadervorming en catechetisch onderwijs. De kleine catechismus van Luther wordt door predikanten veel gebruikt voor catechese en prediking. Namens de lutheranen uit Nederland heeft de kerk op Batu ruim honderd uitgaven in de lokale 'Batu-taal' ontvangen. Dit was meer dan een mooi gebaar omdat daarmee uitdrukking gegeven is aan het feit dat niet slechts aan materiele nood gedacht werd, maar dat de gemeenten op Telo zich ook verbonden mogen weten met de Lutherse traditie wereldwijd. Het onderwijs vanuit de Lutherse traditie kan bijdragen aan een verdere verdieping van de eigen identiteit en mondigheid. Daarmee zal de gemeenschap op de Batu-eilanden weer een beetje verder uit het isolement worden getrokken. Opmerkelijk detail was overigens dat de financiële hulp door de mannen werd aangenomen terwijl voor de boekjes de vrouwen werden gevraagd naar voren te komen. Dat geeft aan dat net als op Nias ook op Telo verdieping van het geloofsleven, vroomheid en heiligheid vooral een zaak is voor vrouwen. Zaken, besprekingen en vergaderingen zijn mannenzaken.

Nederlandse neus en naam

In Telo zijn nog altijd sporen van Nederlandse lutheranen. Enkele oude Telonaren kwamen speciaal om hun verhaal te doen. Onder hen was een jonge man met de achternaam 'Winckel'. Hij wilde graag weten of

Het gezin Van Bruggen hier vlak voor vertrek uit Nederland (foto: Kerk in Actie)

ik wellicht iemand van deze familie in Nederland kende en ook wat deze naam betekent. Hij had blijkbaar de gedachte dat Nederland een grote kamping is waar iedereen elkaar kent en familie is van elkaar. Ik moest hem hierin teleurstellen en ook kon ik geen roemrijke betekenis toekennen aan zijn achternaam. Het verbaasde hem dat zijn naam niet veel meer betekent als 'toko' of 'waroeng', zijn vrienden waren zichtbaar geamuseerd toen bleek dat hij maar van gewone komaf was. Hoewel... hij kon tenminste roemen op zijn Hollandse betovergrootpa. Bij zijn vertrek hoorde ik hem nog met zijn vrienden overleggen dat zijn neus toch echt wel het bewijs was dat hij 'neerlands bloed in d'adren had'.

Naaimachines

Later dit jaar zullen we namens BNKP een tweede reis naar Telo ondernemen, maar in de tussentijd zijn de eilanden niet uit onze gedachten. Op afstand hebben we namens de Lutherse vrouwenvereniging bemiddeld in de aanschaf en verdeling van tien trapnaaimachines voor de vrouwenvereniging van de eilanden. Bijzonder aan dit project is dat de vrouwen zo zelf een bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van kansen en mogelijkheden van jonge meisjes. Zij zullen een naaiopleiding krijgen van de oudere dames uit de gemeenten. De visie hier achter is dat de generaties elkaar ontmoeten, leren en investeren in de toekomst. Bovendien zullen naai- en verstelwerkzaamheden ook econo-

misch voordeel opleveren.

Onlangs zijn we door de districtspredikant uitgenodigd het naaiatelier te openen en tegelijk een bezoek te brengen aan de plaatselijke middelbare school. We overwogen nu tot dit doel een tussentijdse reis te ondernemen of later dit jaar te combineren. In de planning om de Batu-eilanden te bezoeken is vervoer van grootste belang; je weet nooit of er een vliegtuig zal gaan, heen noch terug. Klaarblijkelijk hebben mensen op Nias en Batu hiermee leren leven, maar ons levert het nog wel eens enige teleurstelling op.

Het nieuwe semester

We naderen de start van het nieuwe semester. Inmiddels zijn de meeste studenten weer terug in de asrama en maken ze zich klaar voor de eerste colleges. Ook onder de docenten zijn de onderwijstaken verdeeld, ik heb opnieuw het vak Biblica gekregen. Daaronder vallen vertaling, exegese, uitleg en contextualisatie van de nieuwtestamentische teksten. Vooral het proces waarin studenten getraind worden de verbinding te leggen tussen het hedendaagse leven op Nias en de bijbelse thema's is spannend. Contextualisatie staat hier nog erg in de kinderschoenen en over het algemeen is er een zekere aarzeling de Schriften zo te actualiseren dat de boodschap van belang wordt voor de samenleving. De jongeren weten wel hoe zij de bekende thema's moeten toepassen op het persoonlijke leven,

zoals het lijden, ongerechtigheid en beproevingen maar ook voorspoed en zegen. Maar hoe deze thema's ook van belang kunnen zijn in de brede context van de samenleving wordt pas net ontdekt. Studenten worden daarmee aangespoord na te denken over de bijbelse boodschap in relatie tot de multiculturele en multireligieuze situatie op Nias. Wat kan het evangelie vandaag te zeggen hebben over de man/vrouw-verhouding, de invloed van de adat (cultuur) en de relatie tot andere godsdiensten. Ik hoop dat we in de college daarover weer spannende en ontdekkende gesprekken zullen hebben. Het is een voorrecht om samen met jonge studenten op die ontdekkingsreis te mogen zijn!

Persoonlijke setting

Naast het geven van colleges begeleid ik een aantal studenten in het schrijven van hun scriptie. Ze komen bij ons thuis, snuffelen in mijn eigen bibliotheek en lenen wat boeken. We drinken samen thee en praten over de vorderingen die zij maken. In een persoonlijke setting worden zij getraind hun opgedane visie en mening zelfstandig te motiveren en te verdedigen. Studenten schrikken als een docent het niet met ze eens is, dat houdt in dat de student fout is en zijn werk opnieuw moet doen. Ik probeer ze de ervaring te geven dat 'het niet eens zijn' een spannend proces oplevert waarin zowel student als docent kunnen leren. Theologisch onderwijs is voor mij niet het klakkeloos overnemen van meningen, standpunten en theorieën, maar veel meer het zelfstandig leren nadenken en onderzoeken en je laten leiden door een Hogere Wijsheid. In deze meer persoonlijke omstandigheden merk ik soms ook iets van geestelijke groei en verrijking. Dat zijn voor mij de pastorale momenten waarin theologie een zaak van het hart wordt. Als het theologisch onderwijs komt te staan in het Licht van de Heer der Kerk en wij niet bezig zijn met dorre letters en oude teksten, dan merken we hoe levendmakend en vernieuwend het Woord wil zijn.

Een hartelijke groet uit Nias en de Batu-eilanden!

Peter van Bruggen

Maartje Wildeman: 'Ik ben PKN-predikant'

Maartje Wildeman (32) doet als eerste lutherse predikant haar intrede in een protestantse gemeente zónder lutheranen, althans, zonder lutheranen als fusiepartner. 'Ho, ho,' zegt Wildeman meteen: 'Ik heb altijd gezegd dat ik predikant ben in een lutherse gemeente, ik ben géén luthers predikant.' Op 9 september was de intrededienst in de Bevrijdingskerk van de protestantse gemeente Wageningen.

Reden van de overstap van Amsterdam naar Wageningen was met name privé. Ruim twee jaar geleden leerde ze Jeroen kennen. Jeroen woonde in Haarlem, Maartje in Amsterdam. In Amsterdam gaan samenwonen was geen optie en eigenlijk wilde vooral Jeroen wat meer naar 'buiten'. En aangezien Maartje na 13 jaar in Amsterdam gewoond te hebben niet echt verknocht was geraakt aan de hoofdstad, besloten ze samen 'ergens anders' een start te maken. Het werd Wageningen. Sinds september 2002 was Wildeman verbonden aan de lutherse gemeente Amsterdam Zuidoost. Om predikant Ilona Fritz, die destijds presidente werd van de lutherse synode, te ontlasten, werd ze pastoraal medewerkster. Wildeman besloot om meteen de route te gaan naar het predikantschap, in juni 2003 werd ze geordineerd en in oktober 2005 werd ze in haar gemeente beroepen. De keus om weg te gaan was niet zomaar eentje: 'Maar zoals iemand tegen mij zei: leven is kiezen.' De verschillende predikantswisselingen in de 37-jarige geschiedenis van de gemeente Amsterdam Zuidoost overtuigden haar bovendien van de kracht van de gemeente zelf. 'De gemeente staat of valt niet met

mij. Geen enkele predikant is er jaar in jaar uit geweest.'

Bloedgroepen

De sollicitatie op de vacature in Wageningen was weloverwogen. 'Nogmaals, ik ben heel erg PKN-dominee. En soms loopt je pad onverwacht anders. De lutherse kerk kwam op mijn pad, nu Wageningen.' Wildeman is ooit gereformeerd gedoopt als kind van een gereformeerde vader en een hervormde moeder. 'Maar de stroming deed er bij mij thuis nooit toe. We gingen gewoon naar de kerk in het dorp.'

Natuurlijk heeft ze wel veel met Luther gedaan. 'Als je luthers geordineerd bent en in een lutherse gemeente staat, dan moet je het lutheranisme wel uitdragen. Ik heb het lokaal altijd opgevat als uitdragen, bewust niet alleen uitsluitend naar binnen luthers zijn. Flexibiliteit in de liturgie, discussie dat zijn de dingen die ik zeer aantrekkelijk vond in de Amsterdamse gemeente. Ook een boeiende gemeente omdat we door het kerkgebouw De Nieuwe Stad altijd moesten delen en rekening houden met andere geloofstromingen.'

'Ik heb wel eens een vrouw gehad die aan mij vroeg om tijdens het avondmaal niet meer uit te spreken 'dit is het lichaam van Christus.', tja, daarmee vraag je me om de tekst uit de

bijbel niet meer uit te spreken. Dat heb ik dus niet gedaan. Ik heb als luthers ervaren: laat het ons zeggen door de liturgie.'

Wildeman gaat zeker lutherse manieren vasthouden. Ze heeft in voorbereiding op haar intrede veel diensten beluisterd via de website van haar nieuwe gemeente. 'Ik wil de rijkdom van muziek in de dienst meenemen. Ook merk ik dat de participatie van gemeenteleden hier in de diensten beperkt is tot het uitspreken van het welkom en het doen van mededelingen. Daar zou ik het wel graag over hebben. Ik hou ervan als gemeenteleden de lezingen verzorgen en voorbereiden mede uitspreken. En, wat je ook wel ziet op landelijk luthers niveau: de gemeente is voor een deel naar binnen gericht. Ik wil ergens het midden vinden tussen vanzelfsprekend weten waar het in een dienst over gaat en het betrekken van een groter publiek.'

Missen

In de Amsterdamse gemeente Zuidoost is het gebruikelijk om verjaardagen, jubilea of andere hoogtepunten in het leven te vieren in de dienst. Wildeman: dat heb ik als een enorme verrijking ervaren. We delen niet alleen onze zorgen, maar ook onze vreugde in de dienst. Het maakte de diensten echter ook wel eens overvol. 'Ik heb wel eens gesnakt naar een gewone dienst...maar ik zal het missen, het vieren van het leven in de wekelijkse zondagse dienst. Je mag toch ook vrolijkheid hebben in de kerk? En het eten, dat is iets dat ik denk ik ook heb achtergelaten in Amsterdam. Nu gaat het over wel of geen cake na de dienst. In Zuidoost zorgden we in de gemeente ook lijfelijk goed voor elkaar. Bij vieren hoort ook veel en lekker eten.'

Lutherse zorg voor haar? 'Dit is geen eindstation, ik ga de deuren niet dicht doen. Er komt op dit moment veel op me af, de praktijk moet uitwijzen hoe ik alles ga vormgeven met de gemeente. Ik hoop in ieder geval dat ik Elkkwartaal blijf ontvangen en dat de persoonlijke contacten blijven.'

Praxedis Bouwman

Maartje Wildeman (derde van rechts) met nieuwe belijdende leden van de Evangelisch-Lutherse Gemeente Amsterdam Zuidoost tijdens de belijdenisdienst op 27 mei van dit jaar.

Roken of niet

Een hot item. Tijdens een dineetje in een restaurant niet meer mogen roken: voor velen een ongezellig idee. Vroeger werd overal gerookt, ook in synode- en kerkenraadsvergadering was het heel gewoon. Zelfs in een ziekenhuis. Namens onze gemeente zit ik in de Raad van Toezicht van een protestants christelijk Ziekenhuis in Rotterdam. Toen ik daar toetrad werd ik vrijwel meteen ook gevraagd voor de Contactcommissie, een soort dagelijks bestuur van de grote Raad van Toezicht. Dat clubje vergadert meestal maar eens per jaar en soms een keertje extra als er iets bijzonders is, zoals een aantal jaren geleden over de vraag of het ziekenhuis wel een abortusvergunning zou moeten aanvragen. In die commissie zitten afgevaardigden uit de Raad van Toezicht maar ook de directeur, de beide ziekenhuis-predikanten en dus afgevaardigden van kerken: leken zoals ik, maar ook predikanten of artsen van elders. Ik zit daar nu zo'n twintig jaar en de

eerste keer dat ik een vergadering van die commissie bijwoonde, stonden zowel sigaren als sigaretten uitnodigend op tafel en daar werd gretig gebruikt van gemaakt. Ik rookte niet meer, mijn zoon zei toen hij een jaar of dertien was en ik nog wel rookte, tegen me: 'Weet je wel dat je daar dood van kunt gaan en dan hebben wij geen moeder meer!' Ik ben acuut gestopt, mijn man had dat al eerder gedaan.

Maar in die vergadering werd dus wel gerookt, grote sigaren en ook sigaretten. Bij de rondvraag zei ik dat ik het nogal vreemd vond dat in een ziekenhuis rookwaar aangeboden werd terwijl het al lang bekend was dat roken schadelijk was voor de gezondheid. Er werd een beetje lacherig gereageerd op die opmerking van een vrouw uit een kerkelijke hoek die een beetje buiten hun belevingswereld lag. Ik was de eerste vrouw in die commissie, de andere leden waren niet alleen allemaal van het mannelijk geslacht maar ook nog eens afkomstig uit de

zwarte protestantse hoek, vooral Zuid-Hollandse eilanden.

Ik kreeg niet het idee dat er wat gedaan zou worden met mijn opmerking. Echter: een half jaar later ongeveer was er een samenkomst van de Raad van Toezicht. Voor de pauze zoals gewoonlijk het jaarverslag waarover vragen gesteld kunnen worden en na de pauze een referaat, deze keer van een longarts die sprak over preventieve geneeskunde en dus over roken en dus over de gevaren voor de gezondheid daarvan. Toevallig zat een predikant voor me die ik in de Contactcommissie ontmoet had en die toen een flinke sigaar rookte. Ik tikte hem op z'n schouder en zei: 'Nu hoor je het eens van een ander!' Waarop hij, een beetje triomfantelijk antwoordde: 'Maar ik rook niet meer!' Sindsdien heb ik in het ziekenhuis geen rookwaar meer op tafel gezien en wordt ook niet meer uit eigen voorraad gerookt.

Tjally Everaarts-Bilyam

Boek in de maak: toegankelijk luthers

De Theologische Commissie, een adviesorgaan van de lutherse synode, werkt aan een inzichtelijk boek over de lutherse traditie. Aan de hand van een aantal thema's wordt toegankelijk achtergrondinformatie gegeven over het lutherse denken.

Natuurlijk zijn er boeken en brochures over de lutherse traditie. Maar veel publicaties, ook in het buitenland, bieden te weinig óf zijn te oppervlakkig óf te theologisch. En welbeschouwd is er domweg te weinig materiaal. Dat constateerde althans de Theologische Commissie. Denkend over manieren waarop de lutherse traditie in de Protestantse Kerk in Nederland makkelijk ontsloten kan worden, ontstond het idee tot het maken van een eigen boek.

Thema's

Rechtvaardiging, wet&evangelie, de twee rijkenleer, liturgie, het belang van muziek en belijdenis komen onder meer aan bod. Maar ook thema's als 'christelijke vrijheid', de visie op de relatie tussen het eindige, die de lutherse waardering voor beelden in de kerk en het vasthouden aan de reële aanwezigheid van Jezus Christus in het avondmaal verklaart, passeren de revue. De meeste leden van de theologische commissie leveren een bijdrage en proberen daarbij begrijpelijk te blijven zonder te vervallen in platitudes en oppervlakkigheden. Op die manier wordt het boek aantrekkelijk voor verdieping van mensen die luthers zijn, maar ook voor andere geïnteresseerden. Voor wie meer theologisch geïnteresseerd is wordt een

literatuurlijst opgenomen voor verdere studie.

Het boek kan in de toekomst prima worden ingezet als ondersteuning van het geloofsgesprek. Binnen de Protestantse Kerk wordt hard nagedacht om dat geloofsgesprek kerkbreed aan de gang te krijgen.

Praxedis Bouwman

¹ *Het onderwerp 'christelijke vrijheid' was het thema van de zogeheten Agoradag, de lutherse ontmoetingsdag die in juni in Amsterdam werd gehouden. Prof. Klaas Zwanepol hield er een voordracht over, die in bewerkte vorm in druk zal verschijnen. Voor de uitgesproken tekst op de Agoradag zie: www.evangelisch-luthers.nl*

Filmcafé 'geweld'

'Geweld tegen vrouwen raakt ons allemaal'. Onder deze titel verscheen afgelopen voorjaar een nieuwe brochure van Kerk in Actie. De generale synode van de Protestantse Kerk in Nederland besloot om de handreiking aan te bieden aan gemeentes en classes. Dit besluit paste in de lijn van een uitspraak van de synode in november 2005: 'Geweld tegen vrouwen is in strijd met de wil van God en daarmee zonde.'

De handreiking biedt de plaatselijke gemeente achtergrondinformatie over geweld tegen vrouwen. Ze nodigt ook uit tot een kritische blik naar de plaats van de kerk in dit probleem. De suggesties voor groepen in de gemeente bieden een eerste aanzet om met dit thema daadwerkelijk aan de slag te gaan: in gesprek, acties en liturgie. De eerste druk van de handreiking is uitverkocht. Dit is een signaal dat dit moeilijke onderwerp de aandacht van de gemeenten heeft weten te trekken en dat er de bereidheid is om het ook in eigen kring te benoemen en bespreekbaar te stellen. Om de groepen en gemeenten die dit thema hebben opgepakt een hart

onder de riem te steken en hen te bemoedigen hiermee verder te gaan, is er vanuit het Landelijk Luthers Vrouwen Overleg het initiatief genomen om in samenwerking met het diaconaat van Kerk in Actie rond de Internationale Dag tegen geweld een filmcafé rond het thema 'Geweld' te organiseren, en wel op vrijdag 23 november, van 14.00–17.30 uur, in het Protestants Landelijk Dienstencentrum, Joseph Haydnlaan 2a te Utrecht.

We willen met elkaar kijken naar de Zweedse film 'As it is in heaven' die speelt in een plaatselijke geloofsgemeenschap. Het is het verhaal van een wereldberoemde dirigent die het na een hartaanval rustig aan moet

doen en terugkeert naar het dorp van zijn jeugd. In de tijd van bezinning moet hij onder ogen zien dat zijn carrière slechts een vlucht was uit zijn ongelukkige jeugd. Als dirigent van het kerkkoor komt hij tot diepe menselijke ontmoetingen. De nadruk ligt op de helende vermogens, die deze kleine gemeenschap aan de dag weet te leggen vanaf het moment dat men niet meer wegloupt voor geweldpleging binnen de eigen gemeenschap en het onder ogen durft te zien. Het is een ontroerende en aangrijpende film, met een bijzondere spiritualiteit. Na afloop is er volop gelegenheid om met elkaar door te praten en kunnen eigen ervaringen met het werken met het thema worden uitgewisseld.

De kosten voor dit filmcafé bedragen € 5,-, inclusief koffie/thee en een ander drankje. Na opgave kunt u dit bij binnenkomst voldoen. U kunt zich tot uiterlijk 16 november opgeven bij Coby Aartsen-Kraaypoel, synodesecretariaat van de Protestantse Kerk, Postbus 8504, 3503 RM Utrecht, e-mail: c.aartsen@pkn.nl

berichten

Wijzigingen Luthers Dagboek

De ELG Dordrecht (blz. 225) heeft een nieuwe secretaris: W.P.T. van den Bos, Ceramstraat 18, 3312 SH Dordrecht, tel. (078) 631 56 70, e-mail wvandenbos@chello.nl

Het secretariaat van de ELG Leerdam (blz. 233, 281) is verhuisd: Wederiklaan 22, 4143 CV Leerdam.

Het telefoonnummer van drs. R.H. de Vos (blz. 271, 285) is gewijzigd: 06-54 68 47 46.

Overleden

Op 27 april jl. is te Hei- en Boeicop op 95-jarige leeftijd overleden de

heer Lodewijk van Drongelen. Hij was lid van de Evangelisch-Lutherse Synode en lid van de Financiële Commissie.

Benoemingen

In het Generale College voor de Visitatie is door de Evangelisch-Lutherse Synode benoemd mw. drs. A.E. Reichman-Scheffer.

Afscheid

Mw. drs. Wildeman heeft per september 2007 een beroep aangenomen naar de PG te Wageningen. Het afscheid van de ELG Amsterdam en het brandpunt Amsterdam Zuidoost was op zondag 19 augustus jl.

Verslagen beschikbaar

Kerkenraden en individuele belangstellenden kunnen verslagen die behandeld worden in de Evangelisch-Lutherse Synode aanvragen bij het synodesecretariaat. Dit geldt voor: verslagen die uitgaan vanwege de Synodale Commissie, zoals de Handelingen van de Synodale Commissie en de Staat der Kerk; de jaarverslagen van de lutherse besturen die vermeld staan in het Luthers Dagboek; de notulen van de Evangelisch-Lutherse Synode.

Suriname: nieuwe kerk Paramaribo

Het nieuwe lutherse kerkgebouw in Paramaribo, Mottonshoop, wordt op 21 oktober in gebruik genomen. De stenen voor het gebouw kocht de Gemeente van Hoop zelf, net als de kerkbanken. De kerk staat nog een beetje kaal in het land, de inzameling voor het benodigde geld voor de schutting is nog volop bezig. Vele jaren terug werd door de familie Gajadien een stuk grond aan de Kesmakkastraat geschonken aan de Evangelisch-Lutherse Kerk in Suriname. Bij de overdracht waren onder anderen de dominees L. van Ommeren en Ch. Leonard aanwezig. Laatstgenoemde zag een mooie gelegenheid voor de kerk om uit te breiden en zich naar buiten te presenteren. Na vele gesprekken konden de beide predikanten Leonard en van Ommeren het kerkbestuur overtuigen van het belang van missionair werk onder het volk. Mottonshoop was een goed werkterrein en rijp zendingsveld. Dankzij het missionaire bewustzijn van de gemeente kon het startsein weldra gegeven worden.

Om te beginnen werd onderhandeld met het rijk om één van de in aanbouw zijnde woningen in de buurt van regeringszijde toegewezen te krijgen. Dat werd er eentje aan de Sagopalmstraat 62. Ds. Leonard heeft dit heuglijke feit niet meer van dichtbij mogen meemaken, omdat hij inmiddels teruggekeerd was naar zijn geboorteland, de Verenigde Staten. Wel heeft hij nog enigszins kunnen bijdragen aan het

voorbereidend werk dat gedaan moest worden.

Te kleine jasjes

Aan dominee Lucretia van Ommeren, die de Maarten Luther Kerk aan de Waterkant in Paramaribo diende, was de taak het project van de grond te krijgen. Ze begon in 1989 kinderen te interesseren voor de zondagschool. Ze werd enorm bijgestaan door een aantal mensen. Hun assistentie is van onschatbare waarde geweest. Hulp kwam ook van mensen uit de buurt en de oudere kinderen zelf werden ingezet **en kregen kleine taken toebedeeld**. Binnen enkele maanden was de zondagschool uitgegroeid tot zestig kinderen. De gemeenschap groeide en met de groei kwamen steeds meer activiteiten. Kerkdiensten werden gehouden, net als sacramentsbedieningen en huwelijksdiensten. De ruimte beneden het huis, die eerst gewoon een open ruimte was en waar de activiteiten plaatsvonden, werd beschut. Die ruimte bleek echter snel veel te klein en te benauwd. De kinderen werden jeugdigen en zo ontstond een actieve jeugdgroep. Tijd om uit te breiden. De uitbreiding kwam met de gebedsruimte, de vleugel rechts van het gebouw, waar thans nog de diensten gehouden worden. Financiering kwam met fondsen uit de gemeente en hulp van de Florida/Bahamas Synod. Op 27 april 1997 werd dat in gebruik genomen. Maar ook die ruimte is nu te klein, en de

Gemeenschap van Hoop verheugt zich op de ingebruikname van het nieuwe kerkgebouw aan de Kesmakkastraat.

Nieuwe kerk

Dit kerkgebouw kwam tot stand mede door de inspanningen van de gemeente, jongeren, ouderen, seniorenclub en de totale kerkenraad. Een hartelijk woord van dank en waardering gaat uit naar al deze mensen en alle anderen die zich op welke wijze dan ook hebben ingezet. Zonder de financiële en morele hulp van de Florida/Bahamas Synod van de Evangelisch Lutherse Kerk in Amerika (ELCA) en van de Lutherse Kerk in Nederland en het Nederlandse Lutherse Diaconessenhuis Fonds, onze vrienden in Nederland, de kerkenraad, hadden wij dit prachtige bouwwerk niet kunnen verwezenlijken. Onze dank is zeer groot.

Een bijzonder woord van dank gaat ook uit naar de predikanten en voorgangers die steeds weer invulling hebben gegeven aan de vacante plek binnen de gemeente. Velen zijn er geweest en namen zullen er niet genoemd worden mochten wij er een vergeten.

Door het geloof en de inzet van velen mogen wij dit moment zien. Lang hebben wij ernaar uitgekeken. Maar zonder de Heer van de kerk, zonder Gods leiding en voorziening hadden wij nooit op de drempel van dit gebeuren gestaan. Dit, de Gemeenschap van Hoop, is een mijlpaal in de 265 jarige geschiedenis van de Evangelisch Lutherse Kerk in Suriname. Wij geven dank aan de Heer die ons tot hier toe geleid heeft.

Mogen wij ons blijven openstellen voor Zijn leiding, voor Zijn Geest. Het werk gaat nu beginnen, want niet met hout en steen alleen is het grote werk gedaan, het zal om ons zelf gaan. Laten wij hoofden bij elkaar steken, handen reiken, voeten doen gaan en harten doen slaan en zo meewerken aan de zaak van God: Zijn Koninkrijk dat in ons en onder ons gestalte krijgt.

Het nieuwe kerkgebouw van de Evangelisch-Lutherse Kerk Suriname, de Gemeenschap van Hoop, Mottonshoop, Paramaribo is klaar. Alleen moet nog 4500 euro ingezameld worden voor een schutting. Maar schutting of niet, lutheranen en anderen zijn welkom in de kerk. (foto: Paul San)

Dominee L. van Ommeren, in: De Zwaan, juni 2007 (blad van ELKS), bewerkt door Praxedis Bouwman

Duc de Brabant

Topvilla's met gehandicapten-voorzieningen op een toplocatie

De villa's

Deze hebben vier tweepersoonskamers, een ruime woonkamer, volledig ingerichte keuken, sauna, infraroodcabine, bubbelbad, zonnehemel en twee badkamers.

Er zijn speciale voorzieningen voor gehandicapten, zoals een aangepaste badkamer met toilet op de begane grond en een traplift.

Voor wie?

50-jarig huwelijksfeest met de hele familie, een catechisatiegroep, kerkenraadsweekeinde, bejaardengroepen, gehandicapten met begeleiders, ook van verpleeg- en verzorgingshuizen.

Voorzieningen

Ontbijtservice, 'diner dans la bungalow', Brabants café, restaurant in antieke boerderij, high tea, barbecue: het is allemaal beschikbaar op het park.

Uitjes

Duc de Brabant te Diessen (Noord-Brabant) ligt vlak bij de Efeling, grote landgoederen, Tilburg, een trappistenklooster en Safaripark De Beekse Bergen. U kunt wandelen, fietsen, paardrijden, schaatsen of bij een vennetje gaan liggen.

Kortingen

Er worden aanzienlijke kortingen gegeven indien één van de gasten gehandicapt, ouder dan 60 jaar of lutheraan is.

Informatie en boekingen

SLAB, Lissevenlaan 16, 5582 KC Waalre
Tel. 040 22 33 44 0, fax 040 22 33 17 3
E-mail: info@slab.nl
Website: www.slab.nl

STICHTING LUTHERS
ACCOMMODATIE BEHEER
SLAB

